

Lausunto keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta

Ympäristöministeriö pyytää lausuntoja keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta. Lausunnot on pyydetty toimittamaan lausuntopalvelu.fi-palvelun kautta 14.1.2022 mennessä. Pirkanmaan liitto on kuitenkin pyytänyt ja saanut lisäaikaa lausunnon käsittelemiseksi maakuntahallituksen kokouksessa 24.1.2022. Suunnitelma-aineisto löytyy verkosta osoitteesta: <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=46922a63-6257-4669-a828-29390a4aeabd>

Ympäristöministeriö on yhdessä muiden ministeriöiden kanssa valmistellut luonnoksen keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmaksi. Ilmastolain (609/2015) mukaan suunnitelmaan sisältyy toimenpideohjelma, jossa esitetään, millä toimilla ihmisen toiminnasta aiheutuvia kasvihuonekaasujen päästöjä vähennetään ja ilmastomuutosta hillitään taakanjakosektorilla, sekä päästökehitysarviot kasvihuonekaasujen päästöjen kehityksestä ja politiikkatoimien vaikutuksista siihen. Suunnitelman kattamalle taakanjakosektorille kuuluvat liikenteen, maatalouden, rakennusten erillislämmityksen, työkoneiden, jätehuollon ja F-kaasujen päästöt sekä päästökaupan ulkopuolisen teollisuuden ja muun energiankäytön päästöt. Suunnitelmassa tarkastellaan myös poikkileikkaavia teemoja, kuten alueellisen ilmastotyön ja kulutuksen merkitystä.

Ympäristöministeriö raportoi ilmastosuunnitelman toteutumisesta vuosittain eduskunnalle ilmastovuosikertomuksessa. Suunnitelman lähtökohtia ovat EU:n komission ehdottama vuoden 2030 kiristynyt päästövähennysvelvoite ja Sanna Marinin hallitusohjelmassa määritellyt ilmastolinjaukset. Komission ehdotuksen mukaan Suomen kasvihuonekaasujen päästövähennystavoite taakanjakosektorille vuodelle 2030 on 50 prosenttia verrattuna vuoden 2005 tasoon. Hallitusohjelmassa tavoitteeksi on asetettu, että Suomi on hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä.

Perusskenaarion nykyiset toimet eivät riitä tavoitteiden saavuttamiseen. Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmassa arvioidaan millä toimilla ero saadaan kurottua umpeen, ja miten päästöt vähenevät taakanjakosektorin osalta hiilineutraaliustavoitteen mahdollistamiseksi.

Päätösesitys.

Maakuntajohtaja Halme:

Maakuntahallitus päättää antaa seuraavan lausunnon keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta. Lausunto on jaoteltu lausuntopalvelussa käytettyjen alaotsikoiden mukaisesti. Pirkanmaan liitolla ei ole täydennettävää tai kommentoitavaa aihealueista rakennusten erillislämmitys, työkoneet, jätehuolto, F-kaasut tai teollisuus ja muut päästöt.

Suunnitelman tavoitteet

Pirkanmaan liitto kiittää ympäristöministeriötä selkeästä, tarkasta ja helppolukuisesta suunnitelmasta. Suunnitelma on helposti ymmärrettävä, vaikka se onkin laaja. Tavoitteet ovat kirkaat ja teemat on käsitelty monipuolisesti sekä perustellusti. Nykytilan kuvaukseen sekä toimenpiteiden perusteluun on panostettu. Lisäksi suunnitelman linkittyminen jo tehtyihin tiekarttoihin, linjauksiin ja suunnitelmiin on pääosin selkeä. Suunnitelma nivoo yhteen ja koostaa tietoa ja toimenpidesuosituksia monista eri lähteistä. Tämä on yksi suunnitelman vahvuuksista.

Liikenne

Pirkanmaan liitto pitää hyvänä, että suunnitelmassa tukeudutaan vastikään valmistuneeseen fossiilittoman liikenteen tiekartan sisältöihin. Näin eri ilmastosuunnitelmien tavoitteet ja toimet nivoutuvat yhteen sekä tukevat toisiaan. Tämä tuo myös toivottua tukea fossiilittoman tiekartan toimenpiteille, joka valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta jäi uupumaan.

Biokaasun osalta Pirkanmaan liitto pitää erittäin tärkeänä, että Suomi onnistuu tavoitteessaan vaikuttaa EU:n henkilö- ja pakettiautojen raja-arvoesitykseen siten, että kaasukäyttöisiä henkilöautoja yhä valmistettaisiin ja näin ollen kaasun tuotanto sekä jakelu laajenisivat kattamaan koko maan. Biokaasun osalta kaasun jakeluinfrastruktuurin tukeminen on erittäin tärkeä ja kannatettava asia. Lisäksi Pirkanmaan liitto haluaa kiinnittää huomiota biokaasun tuotantoon liittyviin haasteisiin. Tuotantoa tulisi ainakin alkuvaiheessa tukea kannattavuuden parantamiseksi. Biokaasun kotimaista saatavuutta voitaisiin vahvistaa kohdistamalla rahoitusta koko arvoketjun kannalta tehokkaammin, jotta muun muassa biokaasulaitosten operoinnista saataisiin tehokkaampaa ja siten taloudellisesti kannattavampaa.

Maatalous

Pirkanmaan liiton mielestä joutoalueiden metsitys ja yksityisille maanomistajille suunnattu tuki ovat hyviä tavoitteita. Lisäksi tuen laajentaminen suunnitelmassa mainitulla tavalla on kannatettava asia. Metsittämisessä olisi kuitenkin toivottavaa ottaa huomioon myös luonnon monimuotoisuuteen liittyviä seikkoja. Mahdollisimman tehokas hiiliensidonta ei välttämättä tuota luonnon monimuotoisuuden kannalta kestävää luontoympäristöä. Pirkanmaan liitto pitää tärkeänä, että maanomistajilla on saatavillaan tietoa ja tukea löytää ne metsittämisen tavat ja toimet, jotka tukevat parhaalla mahdollisella tavalla sekä hiilen sidontaa että luonnon monimuotoisuutta.

Viitaten aiempaan liikenneosioon Pirkanmaan liitto toteaa, että on erittäin kannatettavaa, että osana koronaelytyspakettia maatalouden investointituen ja maaseudun yritysrahoituksen tukiprosentteja biokaasuinvestointeihin on nostettu määräaikaisesti.

Kuntien ja alueiden ilmastotyö

Suunnitelmassa todetaan, että kunnat ovat avainasemassa, kun Suomi pyrkii hiilineutraaliksi vuoteen 2035 mennessä, sillä kuntien aktiivinen ilmastotyö edistää eri sektoreiden päästövähennyksiä suoraan. Kunnat myös toimivat paikallisen ja alueellisen ilmastotyön alustoina, vauhdittajina ja mahdollistajina.

Pirkanmaan liitto pitää erinomaisena, että kuntien ja alueiden keskeinen rooli ilmastotyössä on nostettu suunnitelmassa hyvin esille. Kuntien toimintakenttä ja vaikutusmahdollisuudet on kuvattu realistisesti samalla tuoden esiin kuntien nykytoimia ja kehityshankkeita ilmastotyön saralla. Lisäksi kuntien erilainen lähtötilanne, resurssit sekä erilaiset haasteet on tunnistettu hyvin. Pirkanmaan liitto yhtyy näkemykseen siitä, että kunnan poliittisella tahtotilalla on useinkin ratkaiseva merkitys ilmastotyön moottorina tai jarruna.

Pirkanmaan liiton näkemysten mukaan ilmastotyössä on tärkeää tunnistaa se toimintaympäristö, johon toimenpiteitä kohdennetaan. On hyvä, että suunnitelmassa on kuunneltu ja kuultu laajasti kansalaisia, jotka ovat kuulemisissa nostaneet esille kaupunkien ja maaseudun välisiä eroja ja toivoneet, että ne huomioitaisiin toimenpiteiden valmistelussa.

Kuntien ilmastotyön rahoitus on keskeinen kysymys. Ilmastotoimet linkittyvät kunnan kokonaistalouteen, jolloin toimenpiteillä halutaan usein nähdä kustannussäästöjä, taloudellisen toimeliaisuuden kasvua tai todennettavia asukkaiden hyvinvointia edistäviä vaikutuksia. Erityisesti pienissä kunnissa erillisen ilmastotyön resursointi on erittäin haastavaa. Onkin hyvä,

että suunnitelmassa esitetään myös rahoituksen suuntaamista kuntien ilmasto- ja kiertotalousratkaisuille.

Pirkanmaan liitto toteaa, että maakunnallisen ilmastotyön keskeiset elementit on koostettu suunnitelmassa hyvin yhteen ja on tyytyväinen, että ne on tunnistettu selkeästi osana ilmastopolitiikan suunnitelman keinovalikoimaa.

Suunnitelmassa esitetään lisättäväksi ilmastolakiin velvoite kunnille, seuduille tai maakunnille laatia ilmastosuunnitelmat. Pirkanmaan liitto pitää tällaisten suunnitelmien laadintaa kannatettavana, mutta suhtautuu varauksella kunnille ja maakunnille asetettavaan selvitysvelvoitteeseen, johon ei osoiteta resursseja. Ehdotus jää myös epäselväksi siltä osin, mitä todellisuudessa tarkoitetaan. Millainen suunnitelman tulisi olla? Mikä sen tarkkuus ja ohjausvaikutus olisi? Koordinoitaisiinko suunnitelmien laatimista valtakunnallisesti? Mikäli tällaista suunnitelmavelvoitetta edistetään, tulee sen valmistelussa kuulla kuntia ja maakuntia, sekä selvittää jo varhaisessa vaiheessa, millainen eri hallintotasojen suunnitelmien suhde toisiinsa olisi.

Suunnitelmassa esitetään, että ELY-keskusten ilmastoasiantuntijoiden verkostoa tuetaan, kun taas maakunnan liittojen ja valtion aluehallinnon ilmastoyhteistyötä edistetään. Näiden termien keskinäinen suhde ja aito sisältö jää epäselväksi. Asia on Pirkanmaan liiton näkemyksen mukaan hyvä, mutta jää abstraktille tasolle.

Kulutuksen hiilijalanjälki

Pirkanmaan liitto pitää alueellisen energianeuvonnan resursointia ja vakiinnuttamista erittäin kannatettavana. Muutenkin informaatio-ohjauksen rooli korostuu läpi suunnitelman, mikä myös lisää toimenpiteiden hyväksyttävyyttä.

Julkiset hankinnat

Julkiset hankinnat on nostettu myös Hiilineutraali Pirkanmaan 2030 -tiekartassa yhdeksi keskeiseksi toimenpiteeksi. Kunnat ja kuntayhtymät ovat ylivoimaisesti suurin ryhmä julkisten hankintojen tekijöinä. Pullonkaulaksi kunnissa hankintojen vähähiilisyden ja kestävyden arvioimiseen on kuitenkin muodostunut resurssi- ja osaamispula. Tämä koskee erityisesti pienempiä ja keskikokoisia kuntia. Vaikka tietoa, erilaisia menetelmiä ja malleja tietyissä hankintakategorioissa on olemassa, ei kunnilla ole aikaa, henkilöresurssia tai osaamista ottaa uutta tietoa käyttöön ja sisällyttää sitä osaksi hankintaprosessia. Tähän suunnattu tuki kunnille olisi varmasti erittäin vaikuttavaa ilmastotyötä.

Suunnitelman ympäristö-, talous- ja sosiaaliset vaikutukset

Pirkanmaan liitto pitää hyvänä, että sosiaalinen oikeudenmukaisuus on nostettu esiin niin vaikutusten arvioinnin kokonaisuudessa kuin monissa kohdissa itse suunnitelmatekstiä. Jää kuitenkin epäselväksi, miten asiaan on toimenpiteitä ja tavoitteita laadittaessa reagoitu. Suunnitelmassa muun muassa viitataan fossiilittoman liikenteen tiekartan vaikutusten arviointiin, jossa on todettu pienituloisten kotitalouksien maksavan suhteellisesti enemmän polttoaineen hinnannoususta. Kyseissä tiekartassa todetaan, että pienituloisimmille kotitalouksille voitaisiin kompensoida polttoaineen hinnannoususta aiheutuvat haitat pienellä osuudella koko tuottokertymästä. Sosiaalisen kestävyys osalta olisikin tärkeää tuoda esiin niitä mekanismeja, joilla vaikutuksia voidaan vähentää.

Muita huomioita

Pirkanmaan liitto haluaa kiinnittää huomiota ilmastosuunnitelman laadinnan osallistamisprosessiin. Osallistamisessa on otettu kiitettävällä ja monipuolisella tavalla kansalaiset ja erityisesti nuoret huomioon, joita ilmastonmuutos ennen kaikkea tulee koskemaan. Tämä on erityisen tärkeää myös niiden toimenpiteiden löytämiseksi ja vahvistamiseksi, jotka kansalaiset kokevat mielekkäiksi toteuttaa. Myös hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen kustannustehokkaalla ja oikeudenmukaisella tavalla on erinomainen tavoite ja vahvistuu laajalla kansalaisosallistamisella. Se luo vahvan pohjan toimenpiteiden siirtymiseksi paperilta käytäntöön. Muille sidosryhmille, mukaan lukien maakuntien liitot, osallistumismahdollisuudet olivat kuitenkin verrattain ohuet. Niin julkiset kuin yksityiset organisaatiot ovat keskeisessä asemassa toimenpiteiden tekijöinä, vauhdittajina ja mahdollistajina. Suunnitelman valmisteluajana siihen vaikuttaminen ja osallistuminen oli erittäin heikkoa. Lähtökohtaisesti työpajatilaisuuden järjestäminen sidosryhmille on erinomainen osallistamisen tapa. Näitä työpajatilaisuuksia olisi vain pitänyt olla huomattavasti enemmän, suunnattuna monipuolisesti eri sidosryhmille eri alueilla ja myös kootusti valtakunnallisesti, jotta edes osa suunnitelman kannalta keskeisistä toteuttajista olisi saanut mahdollisuuden saada äänensä kuuluviin.

Päätös.

Päätösesitys hyväksyttiin.

Lisätietoja:

Suunnittelujohtaja Ruut-Maaria Rissanen p. 044 422 2264

ruut-maaria.rissanen@pirkanmaa.fi